

зміни станів суб'єктів, що наявна в умовах організації, управління, спілкування під час вирішення ситуацій спільної продуктивної діяльності в навчанні, вихованні, розв'язку, соціалізації особистості при поступовому переході до самоуправління і самоорганізації особистості в набутті нею освітніх результатів.

Визначення педагогічного процесу як інваріант стало підґрунтям для розробки визначення навчання — цілеспрямованої, безперервної, наступної, послідовної зміни станів учнів в умовах впливу на особистість (організація), діяльність (управління), спілкування в прямому і зворотному напрямках при поступовому переході від прямого управління до самоуправління з метою здобуття знань і набуття вмінь, розвитку пізнавальних сил (мислення, мовлення, уваги, пам'яті) й особистісних якостей (активності, самостійності, толерантності тощо).

Загальні характеристики педагогічного процесу (табл. 2) містять етапи та підетапи вивчення дисципліни, системоутворювальні фактори на кожному етапі, підходи, що застосовуються для дослідження об'єктів гуманітарної сфери, види управління (пряме, співуправління, самоуправління), а також інтегральний критерій — культура спільної діяльності суб'єктів педагогічної системи (культура організації, культура управління, культура спілкування) з відповідними показниками.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. *Комюніке Всесвітньої конференції «Нова динаміка вищої освіти і науки для соціальної зміни і розвитку» (ЮНЕСКО, Париж, 5–8 липня 2009 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstemp/2009_1/2207*
2. *Талызина Н. Ф. Управление процессом усвоения знаний / Н. Ф. Талызина. — 2-е изд., доп. и испр. — М. : Изд-во МГУ, 1984. — 344 с.*
3. *Талызина Н. Ф. Формирование познавательной деятельности младших школьников : книга для учителя / Н. Ф. Талызина. — М. : Просвещение, 1988. — 175 с.*
4. *Беспалько В. П. Теория учебника: Дидактический аспект / В. П. Беспалько. — М. : Педагогика, 1988. — 160 с.*

Надійшла до редколегії 08.09.2009 р.

УДК 37.013.42:130.2

А. О. РИЖАНОВА

СОЦІАЛІЗАЦІЯ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

Аналізуються особливості соціалізації студентської молоді в соціокультурних умовах інформаційного суспільства та завдання вдосконалення системи соціального виховання у вищих навчальних закладах.

Ключові слова: соціалізація студентської молоді, соціальне виховання у вищих навчальних закладах, інформаційне суспільство.

Анализируются особенности социализации студенческой молодежи в социокультурных условиях информационного общества и задачи усовершенствования системы социального воспитания в высших учебных заведениях.

Ключевые слова: социализация студенческой молодёжи, социальное воспитание в высших учебных заведениях, информационное общество.

Peculiarities of socialization of student youth under sociocultural conditions of information society are analyzed as well as the tasks of improvement of the system of social upbringing at institutions of higher education.

Key words: socialization of student youth, social upbringing, institutions of higher education, information society.

Удосконалення будь-яких процесів, зокрема соціалізації студентської молоді, в нових соціокультурних умовах потребує врахування змін сутнісних характеристик суспільства, його ставлення до особистості. Серед основних ознак культури постіндустріального суспільства культурологи називають «культ інформації, знання» та «культ людини», особливо тієї, котра сприяє нарощуванню та вдосконаленню знання, інформаційних технологій. «Головною умовою благополуччя кожної людини і кожної держави стає знання, здобуте завдяки безперешкодному доступу до інформації й умінню працювати з нею» [1, с. 164]. У перехідний період до інформаційної доби ті суспільства та регіони світу, які створять найсприятливіші умови для вивільнення та реалізації творчого потенціалу людини (як основи формування нового знання) в усіх сферах її життя, процвітатимуть та домінуватимуть у світі. Соціуми мають забезпечити, за висловом науковців, «тріумф особистості» (Д. Несбітт, П. Ебурдін). Об'єктивно загальносуспільну цінність має вікова група від 18 до 45 років (найпродуктивніший культуротворчий період життя людини). У таких умовах набуває актуальності соціалізація саме студентської молоді — найпрогресивнішої частини нової генерації, яка опанує інформаційне багатство людства і з часом визначатиме перспективу розвитку країни (регіону, світу). Проте вищі навчальні заклади України, зокрема Харківська державна академія культури, мають сприяти не лише безперешкодному доступу до сучасних знань, їх якісному засвоєнню студентами (процес навчання), але й розвитку духовності, ціннісних орієнтацій кожного юнака і дівчини, тобто оновленню відповідно до соціокультурних змін процесу виховання — цілеспрямованої, керованої складової соціалізації. Оскільки саме ціннісні спрямування визначають, з якою метою молодь здобуває знання, заради творення або руйнування (себе, інших соціальних суб'єктів, суспільства, природи).

Наукове дослідження соціального розвитку, виховання студентства в рамках соціальної педагогіки активно розпочалося в Україні з 2005 р. після

захисту С. Савченко докторської дисертації щодо соціалізації студентської молоді в умовах регіонального освітнього простору. Різні аспекти соціалізації студентів у виховному просторі вищого навчального закладу вивчають М. Алексєєва-Вовк, Т. Бондаренко, Я. Довгополова, Н. Грищенко, О. Севастьянова, О. Янішевська та ін.; соціально-педагогічні умови студентського самоврядування, виховної роботи в гуртожитках, студентських волонтерських груп тощо (Т. Лях, А. Міщенко, К. Потопа, Є. Фаворов, А. Шеїна); ЗМІ, телебачення, мультимедіа як засоби соціалізації студентів — І. Курліщук, Т. Пушкарьова, Я. Шведова. Викладачі Харківської державної академії культури розглядають проблеми розвитку соціальності студентів мистецьких спеціальностей засобами хореографії (О. Хендрик) та формування культури материнства жіночої молоді в соціально-педагогічному середовищі ВНЗ (Н. Максимовська). Однак удосконалення соціалізації студентської молоді не лише за умов переходу суспільства від тоталітарних до демократичних цінностей, але й водночас, зважаючи на соціокультурні умови інформаційного суспільства, що формується в Україні, досліджується недостатньо активно. Отже, метою публікації є обґрунтування напрямів удосконалення соціального виховання (як керованої соціалізації) сучасних студентів, з урахуванням особливостей стихійних впливів інформаційного суспільства.

Специфіку культури інформаційного суспільства активно досліджують сучасні філософи, соціологи, культурологи, психологи. Дослідники досить одноставні в тому, що з 50-х рр. ХХ ст. внаслідок глобальної соціальної революції розпочалося формування соціуму нового типу, породженого конвергенцією інформаційних і комунікаційних технологій. З набуттям усе більшою кількістю країн статусу «інформаційних суспільств» (серед перших — США, Японія) стали говорити про «інформаційну цивілізацію» як про світове інформаційне суспільство, на перше місце в якому виходить саме культура: «Інформаційна цивілізація — це федерація культур, у якій вирішальну роль відіграють здобуття, опрацювання, збереження, передача, поширення, використання знання й інформації, зокрема за допомогою інтерактивної взаємодії та технічних можливостей, що постійно вдосконалюються» [1, с. 165–166], «Зсув нашого буття до полюса культури, або — зсув культури в епіцентр людського буття» [2, с. 278].

Основним принципом інформаційної культури є глобальність, оскільки обмін інформацією в ній не матиме ані просторових, ані часових, ані політичних обмежень, результатом стає тісне взаємопроникнення культур. Це, з одного боку, створює кожній культурі нові можливості самоідентифікації, а з іншого — переміщує «вогнище соціальних конфліктів» з економічної сфери до сфери культури [1, с. 164], ми б навіть підкреслили — до серцевини культури: у площину цінностей. Культура, зокрема її духовна складова, перетворюється на основний чинник розвитку соціуму, стає передумовою постійного духовного творення, наслідком якого є «багатомірна людина». Отже, провідним «ресурсом» інформаційного суспільства науковці називають людину, потреби і цінності якої виходять за рамки споживання, яка звільнилася від панування матеріальних, економічних мотивів та прагне

до розвитку своїх здібностей і творчого потенціалу, встановлення гармонії у відносинах з природою — це і є «багатомірна людина» [3, с. 540]. Тому цінності нової генерації, перш за все студентської молоді, визначатимуть майбутнє країни на внутрішньосоціальному та на зовнішньому — регіональному, світовому рівнях.

Яка ж специфіка формування особистості в ХХІ ст.? Інформаційній культурі, що набуває глобальних ознак, у творенні духовної людини доведеться маневрувати «на лезі бритви» між соціальною (матеріальною, духовною) залежністю індивіда та його повною відірваністю від соціуму, між створенням умов для вільного задоволення потреб особистості та спожи-вацтвом, її нестатками та пересиченістю. У перехідний період до інформаційної доби особливого значення набувають механізми гармонізації індивідуальної та соціальної складових на внутрішньодуховному рівні індивіда (людини, країни, регіону світу). Подолання егоїзму від індивідуального до регіонального є надзавданням усіх соціальних суб'єктів, оскільки духовна сила кожної особистості, її просоціальна спрямованість визначатимуть духовну силу соціуму (від мікро- до глобального), а отже, і само-реалізацію його культури.

Доступність теоретичного пізнання (Інтернет), практичного засвоєння (туристична, міграційна свобода) специфіки культур різних етносів, регіонів світу, їх ціннісного плюралізму уможливила ситуацію, коли нова генерація може і не обрати традиційні від діда-прадіда цінності своєї країни, — це перевага свободи вибору для особистості в інформаційному суспільстві, але водночас загроза соціальній стабільності, цілісності національної держави. Отже, збереження етнічного, громадянського екзистенціального «Я» будь-якого соціуму в інформаційній культурі людства залежить від цілеспрямованої соціалізації, а саме: соціального виховання, кожного громадянина, всіх соціальних груп.

Соціальне виховання — цілеспрямований процес створення сприятливих умов у соціумі для розвитку соціальності (ціннісне ставлення до всіх соціальних суб'єктів; якості, що уможливають соціальну інтеграцію; відповідна просоціальна поведінка) всіх соціальних суб'єктів (людина протягом життя, соціальні групи, суспільство тощо). Зважаючи на зовнішні для країни ціннісні впливи інформаційної цивілізації, сучасне соціальне виховання України повинне мати за мету формування не лише відчуття національної спільності (чуттєва соціальність), але й цінування своєї національної унікальності (духовна соціальність) в єдиній всесвітній культурі. Цінування власної національної унікальності нинішнім студентством є запорукою громадянської єдності країни, поширення духовної соціальності згодом на інші верстви населення, самореалізації України в глобальній культурі майбутнього, в об'єднаному людстві. Актуалізація духовності соціальних суб'єктів, перш за все інтелігенції, пов'язана з ненасильницьким (застосування сили призведе до суїциду людства) творенням глобальної культури, якої ще не існувало у філогенезі. Будь-яке творення, особливо нових соціокультурних умов на планеті, потребує внутрішньої культури (суб'єктивні спрямування індивіда, означені його цінностями) людини,

групи, суспільства, регіону світу, тобто духовність є вищим проявом сучасної людяності, саме вона є тим потенціалом, який на шляху від національної до глобальної культури людства здолає обмеження (негативні прояви, зокрема егоїзм) етнічної, релігійної, громадянської, регіональної соціальності, але, водночас, сприятиме збереженню та реалізації унікальності всіх соціальних груп і на рівні певної країни, і на рівні конкретного регіону світу, і всього людства.

Нагальна необхідність удосконалення виховання студентства в Україні зумовила ухвалення Колегією Міністерства та науки Концепції національного виховання студентської молоді [4], яка має стати складовою частиною національного виховання громадянина України. Її актуальність зумовлена саме формуванням глобального простору, в який інтегрується студентство. Вхідження до світового соціокультурного простору нашої молоді має відбуватися «за умови збереження української національної ідентичності».

Згідно з Концепцією, національне виховання набуває у вищій школі першочергового значення, оскільки саме воно має стати «фундаментом становлення свідомості молодшої людини, на якому формуються фахові знання та професійна відповідальність» [4]. Через такі принципи національного виховання як послідовність, системність і наскрізність підкреслюється, що виховний аспект має бути привнесений у всі форми освітнього процесу. Сучасність та демократичність Концепції віддзеркалюють, серед іншого, вимога усунення авторитарних методів виховання і зазначена необхідність консолідації студентства та науково-педагогічних працівників у єдину академічну спільноту, об'єднану спільною мораллю та ідеями, а також визначення якостей гуманної особистості — людяної, щирої, доброзичливої, милосердної. Особлива увага в документі приділяється студентському самоврядуванню як засобу виховання молоді, який має спрямовуватися на підвищення ефективності навчально-виховного процесу, забезпечення високої духовності та культури студентів. У Харківській державній академії культури (ХДАК) поступово створюється Студентська рада як орган самоврядування, що представляє інтереси студентів усіх факультетів, усіх спеціальностей та тих, що мешкають у гуртожитках. Поки що ефективність навчання, професійна якість та відповідальність студентів не стали провідними напрямками роботи Студради, але молодіжна наука, організація конференцій молодих науковців реалізуються студентством із зацікавленістю та активністю.

Проте Концепція має певні протиріччя та обмеження, притаманні індустріальному суспільству. Наприклад, моральне (сукупність норм та принципів ставлення до інших людей, суспільства) виховання в цьому документі ґрунтується на ставленні людини до себе(?!), а серед інших відносин згадуються лише міжетнічні, хоча в умовах інформаційного суспільства з його культурним взаємопроникненням та протистоянням, крім між-національних відносин, має йтися і про міжрасові, міжрелігійні та міжконфесійні, міжвікові (загострюється протиріччя між молодіжною субкультурою та людьми похилого віку) тощо, оскільки саме гармонізація цих соціальних взаємин забезпечує соціальну стабільність, сприятливу для

особистісного розвитку, і на рівні вищого навчального закладу, і на рівні мікросоціуму, країни, регіону світу, в глобальному масштабі. В академії культури навчаються студенти з багатьох східних і західних країн, які є водночас представниками різних етносів, рас, релігій. Гармонізації стосунків вітчизняних та іноземних студентів сприяють: спільне навчання, Дні культури певної країни (Латвії, Сирії тощо) в академії, спільні екскурсії (по Гоголівських місцях, садиби Харківщини, Тростянець, Святогірська лавра тощо), участь іноземних студентів у позанавчальній діяльності академії (зустрічі з актором польського кіно Еріком Любошем, харківським критиком, перекладачем, письменником В. Брюнгеном, святкування в єврейському общинному центрі 150-річчя Шолом Алейхема «Життя та творчість Майстра» тощо), а особливо щорічні спартакіади ХДАК, де студенти-іноземці виставляють власну спортивну команду.

У розкритті принципу єдності теорії та практики в Концепції зазначається, що студентські набутки (на жаль, не згадуються цінності, риси характеру, просоціальна поведінка) мають реалізовуватися на практиці, включаючи самоврядну та громадську діяльність. Громадянсько-правовий напрям національного виховання, за Концепцією, має здійснюватися через залучення молоді до участі в добродійних акціях і розвитку волонтерського руху. Це свідчить про те, що соціальне виховання студентської молоді не має обмежуватися лише територією навчального закладу, але й відбуватися у відкритому соціальному середовищі. Тому виховний процес у ВНЗ відбувається в співпраці не лише з органами державної влади, але й з місцевим самоврядуванням, громадськими організаціями [4]. У цьому напрямі в ХДАК підтримується активна волонтерська діяльність студентів, зокрема Студради, у підшефному інтернаті для дітей хворих на цукровий діабет: організація та проведення свят (Новий рік, День Перемоги, випускний тощо), зібрання фільмотеки, ігрові заходи, екскурсії в академію тощо. Крім того, студенти академії беруть участь у міських, обласних заходах: акція «Збережемо вертоград Григорія Сковороди», акції Всеукраїнського благодійного фонду «Від серця до серця», «Антиснід», «Протидія торгівлі людьми», співпрацювання з Харківським благодійним фондом «Доброта», міським центром соціальних служб «Довіра», зі спілкою інвалідів Київсько-го району, з вечірньою школою № 3 тощо.

Зрозуміло, що схвалену Колегією Мінісвіти і науки Концепцію мають реалізовувати всі ВНЗ. Її зміст уточнюватиметься через розроблення інших нормативно-правових документів, дієвих програм роботи зі студентською молоддю. Але науково-педагогічний колектив кожного вищого навчального закладу, який ставиться до студентської молоді як до ядра української інтелігенції, що будуватиме інформаційне суспільство в Україні, має до зазначеного в Концепції виховного мінімуму додати напрями, котрі забезпечуватимуть такий соціальний розвиток молоді, який уможливить становлення культури інформаційного суспільства в нашій країні і, водночас, допоможуть уникнути або мінімізувати його негативні прояви.

Ідеється не лише про інноваційні напрями соціального виховання, але й про нові акценти в «старих». Зважаючи на те, що інформаційне суспільство

орієнтує етнос не на архаїчне відокремлення у власному минулому, не на індустріальну сьогоденну спрямованість на себе і сусідів, а на глобальну культуру майбутнього, загальне об'єднання людства, що неможливо без цінування унікальності кожної нації, водночас, з подоланням національного егоїзму, про що йшлося вище. У ХДАК створено унікальні умови для цінування студентами специфіки вітчизняної культури як у навчальній, так і в позанавчальній діяльності. Програмою практики студентів культурологів та музеєзнавців передбачено екскурсії по найвидатніших місцях, музеях, промислах 13 областей України, з якої молодь повертається одухотвореною, з яскраво вираженою патріотичною поведінкою. Для студентів інших спеціальностей організовуються екскурсії вихідного дня по історичних пам'ятних місцях Харкова, Харківщини та прилеглих областей. У рамках патріотичного виховання в академії відбувалися заходи щодо роковин Голодомору, вшанування пам'яті Героїв Крут, річниці Конотопської битви, річниці Хрещення Київської Русі, роковин Великого терору 1937–1938 рр. тощо.

Саме ВНЗ мають піклуватися про розвиток громадянської відповідальності не лише окремого студента як особистості, але й студентства як представників інтелігенції. На відміну від пріоритету певної соціальної верстви (дворянство, робітники, інші), для якої соціум розробляв новітні технології прискорення засвоєння культурного спадку на попередніх етапах, у інформаційному суспільстві, на перший погляд, такої групи немає, оскільки кожна країна зацікавлена в розвитку здібностей кожного індивіда як потенціального «виробника» знань, цінностей. Однак фактично такою групою стає інтелігенція, яка найактивніше забезпечує нарощення знання, інформації, вдосконалення технологій, зокрема інформаційних та соціально-виховних, духовної культури загалом. Проте це відкрита група, більше того, соціум через удосконалення технологій навчання намагається залучити до неї якнайбільші кола співгромадян. Але, щоб це сталося в реальному суспільному житті України, інтелігенція має взяти на себе тягар відповідальності не лише за якість професійної діяльності, але й за розбудову громадянського, демократичного, правового суспільства. У такому разі надзвичайне значення має організована участь студентів у соціальному захисті не лише своїх товаришів, але й усіх співробітників навчального закладу, особливо допоміжного складу, добровіччя діяльність зі збереження культурних, природних пам'яток, соціальна підтримка, допомога малозабезпеченим верствам мікросоціуму. Такі позанавчальні заходи сприятимуть профілактиці групового егоїзму майбутньої інтелігенції.

Особливого значення в соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності має набути такий напрям соціального виховання як гармонізація міжвікових стосунків студентів з людьми похилого віку та з дітьми. З метою стабілізації культурного розвитку певного суспільства соціальне виховання інформаційної доби має ґрунтуватися на гармонізації цінностей не лише індивіда і суспільства в цілому, але й загальносуспільних цінностях минулого, домінуючих нині, та перспективних. Наприклад, формування позитивного ставлення до цінностей літніх людей зумовить повагу

і до них самих, як носіїв цих цінностей, що дозволить у суспільстві, спрямованому в майбутнє і на все нове, уникнути дискримінації цілого покоління. Цінності людей похилого віку — це пам'ять духовності соціуму. На жаль, у нашому суспільстві люди похилого віку не є престижною соціальною групою. Сьогоднішня потреба, щоб уже молодь навчала старших людей особливостей інформаційної культури людства. У молоді зростає роздратування щодо старих, яким дуже складно пристосуватися до інформаційних технологій, культурних інновацій, виникають сумніви щодо їх «корисності» для суспільства, яке має «забезпечувати» їхню старість. Позанавчальна волонтерська діяльність студентів у територіальних центрах для людей похилого віку, в спеціалізованих будинках для представників творчої інтелігенції, в клубах для пенсіонерів сприятиме усвідомленню, що ці люди є носіями головного багатства — людяності, без якої неможливе гармонічне суспільство. Підтримка дітей, що виховуються в інтернатах без батьківського піклування, допоможе студентам стати людянішими, подолати особистісний егоїзм. Саме на це зорієнтоване навчання в академії, особливо за напрямом підготовки «соціальна педагогіка».

Посилення ролі ЗМІ та комп'ютерних інформаційних технологій в освіті й суспільстві, на наш погляд, потребує цілеспрямованого інформаційного розвитку студентів. Проте глобальні інформаційні канали можуть відігравати і негативну роль (як, до речі, і все те, що створено людиною). Саме вони підвищують можливість маніпулювання індивідуальною та соціальною свідомістю і набуття соціальними суб'єктами нового виду залежності — інформаційної. Тому технології соціального виховання вищого навчального закладу сьогодні повинні мати культурологічні соціально-педагогічні програми не лише адаптації молоді до сучасного знання, інформації, глобальних комунікацій, усвідомлення їх ролі в розвитку культури кожної людини, суспільства, але й захисту від маніпулювання їх свідомістю, від «поневолення» новими інформаційними технологіями, через усвідомлення того, що останні є лише засобом удосконалення життєдіяльності одухотвореної людини, а не її метою. У позанавчальній виховній діяльності студентів необхідно забезпечити можливість участі в студентських (газета, телебачення, радіо) й інтерактивних програмах місцевих, національних ЗМІ, щоб молодь набувала досвіду дискутувати, захищати власну точку зору, стверджувати субкультурні цінності в освітньому закладі та суспільстві. В академії культури не перший рік функціонує газета «Бурсацький узвіз», активними авторами якої є студенти всіх факультетів. Студенти-іноземці створюють навчальний фільм для студентів підготовчого факультету. Постійно відбуваються зустрічі студентів та викладачів академії з представниками харківських друкованих видань, радіо, телебачення.

Ідеальним варіантом соціального розвитку громадянина є той, коли позитивне ставлення до країни, в якій живеш, закладається на рівні підсвідомості з дитинства через відповідне ставлення членів сім'ї, які, у свою чергу, сприймають соціальну підтримку країни через економічну, політичну, юридичну, медичну, освітню, мистецьку тощо сфери суспільства. Потім

це ставлення закріплюється через систему дошкільної освіти, а в шкільних закладах воно усвідомлюється через знання цих цінностей та зміцнюється через уміння, навички громадянської поведінки в «шкільній державі дітей», через спроби громадянської діяльності в реальному навколишньому середовищі під патронатом шкільних соціальних педагогів. Підсистема вищих освітніх закладів насамперед мала б виховувати громадянську відповідальність за майбутню професійну діяльність у суспільстві та вправляти молоду людину в ініціюванні соціального вдосконалення. Але якщо лише одна освіта навіть і виконає свої безпосередні функції, вони не будуть достатніми для формування «професіонала-патріота України», якщо в реальному житті не будуть підтримані програмадянські дії кожної особистості, не припиняється в суспільстві будь-які зневажання громадянських прав індивіда. Саме для подолання цього вища освіта, вважаємо, має поширити регулювання виховних впливів не лише на внутрішньоосвітні відносини, але й у цілому — на внутрішньокультурні країни. Тож усі політичні, економічні, інформаційні закони, плани, дії мають «зважуватися» та контролюватися освітою з метою з'ясування їх виховного впливу, в цьому разі формування громадянської позиції кожного індивіда країни, і виноситися, у разі негативного впливу, на всенародне обговорення, щоб суспільство мало можливість самостійно вирішувати і реалізовувати напрями свого самовиховання через заборону антигуманних, антигромадських заходів окремих осіб, політичних та інших організацій, держави.

Таким чином, соціалізація студентської молоді в умовах інформаційного суспільства відбувається не лише під впливом національної культури, як це було за часів індустріального суспільства, але й цінностей інших регіонів світу, що не завжди має позитивні наслідки для громадянської єдності. Отже, процес соціального розвитку студентства має бути організованим, цілеспрямованим через соціальне виховання, соціально-педагогічні програми якого необхідно створювати з урахуванням реалій формування глобальної культури людства з одночасним збереженням унікальності кожного етносу.

Напрямом подальшого дослідження цієї проблеми є розробка регіональних соціально-педагогічних програм соціалізації студентської молоді, зважаючи на специфіку кожного регіону України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Шейко В. М. *Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX–XXI ст.) : монографія : у 2 т. Т.1.* / В. М. Шейко. — Х. : Основа, 2001. — 520 с.
2. Библер В. С. *От наукоучения к логике культуры : Два философских введения в XXI век* / В. С. Библер. — М. : Политиздат, 1991. — 412 с.
3. Ерасов Б. С. *Социальная культурология* / Б. С. Ерасов. — М. : Аспект Пресс, 1996. — 591 с.
4. *Концепція національного виховання студентської молоді // Освіта і управління.* — 2009. — №2. — С.80–82.

Надійшла до редколегії 18.09.2009 р.